Valiokunnan lausunto MmVL 18/2020 vp─ E 83/2020 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto Pellolta pöytään -strategiasta (Farm to Fork) 20.5.2020

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto Pellolta pöytään -strategiasta (Farm to Fork) 20.5.2020 (E 83/2020 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):
- maatalousneuvos Kari Valonen, maa- ja metsätalousministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- ympäristöministeriö
- Luonnonvarakeskus
- Ruokavirasto
- Elintarviketeollisuusliitto ry
- Kalatalouden Keskusliitto
- Kasvinsuojeluteollisuus ry
- Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry
- Luomuliitto ry
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Pro Luomu ry
- Päivittäistavarakauppa ry
- Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto MmVL 18/2020 vp

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Pääasiallinen sisältö

Pellolta pöytään -strategia on osa komission Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa. Vihreän kehityksen ohjelma on keskeinen osa komission vastausta globaalin kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030 toteuttamiseksi.

Pellolta pöytään –strategiassa esitetään kattavalla tavalla toimia, joilla siirrytään kestävämpään ruokajärjestelmään EU:ssa. Komission mukaan siirtymän myötä voidaan pienentää EU:n ruokajärjestelmän ympäristö- ja ilmastojalanjälkeä, parantaa ruokajärjestelmän kriisinsietokykyä ja suojella kansalaisten terveyttä. Alkutuottajien toimeentulon turvaaminen on keskeistä siirtymän mahdollistamiseksi ja strategiassa nostetaan esiin pyrkimys reiluun siirtymään ottaen huomioon jäsenvaltioiden erilaiset tilanteet ja lähtökohdat. Komissio myös katsoo, että siirtyminen kestäviin elintarvikejärjestelmiin on valtava taloudellinen mahdollisuus ja se tarjoaa etulyöntiaseman kaikille EU:n elintarvikeketjun toimijoille.

Strategiassa korostetaan, että EU:n on kiireellisesti vähennettävä riippuvaisuutta kasvinsuojeluaineista ja mikrobilääkkeistä, vähennettävä liiallista lannoitusta, lisättävä luomuviljelyä, parannettava eläinten hyvinvointia ja käännettävä luonnon monimuotoisuuden väheneminen laskuun. Tavoitteena on nostaa EU kansainvälisen kestävyyden standardiksi. Komission mukaan EU:n on tärkeää esimerkillään vaikuttaa myös globaalisti ruokajärjestelmien kestävyyden parantamiseksi.

Strategiaan sisältyy liite, jossa kuvataan strategian toimintasuunnitelma (action plan). Toimintasuunnitelmaan sisältyy yhteensä 27 aloitetta ja toimenpidettä. Pellolta pöytään – strategialla on monia yhtymäkohtia EU:n biodiversiteettistrategian (COM(2020) 380 final) kanssa, erityisesti tavoitteet liittyen kasvinsuojeluaineisiin, lannoitteisiin ja ravinnepäästöihin sekä luomuviljelyyn.

Strategia jakautuu kolmeen alaotsikkoon, joissa keskitytään 1) uuden ruokaketjun rakentamiseen, joka palvelee kuluttajia, tuottajia ja ympäristöä, 2) siirtymä mahdollistaviin toimiin ja 3) globaalin siirtymän edistämiseen

Valtioneuvoston kanta

Suomi suhtautuu myönteisesti vuoteen 2030 ulottuviin Pellolta pöytään -strategian tavoitteisiin, joilla pyritään parantamaan EU:n ruokajärjestelmän kestävyyttä reilulla, terveyttä edistävällä ja ympäristöystävällisellä tavalla. Suomi pitää tärkeänä, että strategian toimeenpanossa tartutaan mahdollisuuksiin vahvistaa ruokajärjestelmän kokonaiskestävyyttä pellolta pöytään sekä edelleen ruokahävikin vähentämiseen ja ravinteiden talteenottoon ja kierrätykseen asti.

Pellolta pöytään –strategia on osa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa, joka tähtää ilmastoneutraaliin talouteen ja kestävään kasvuun EU:ssa. Suomen kantoja Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan kuvaillaan tarkemmin E-kirjeessä (E 61/2020 vp).

Suomi pitää tärkeänä, että Pellolta pöytään –strategialla hidastetaan ilmastonmuutosta, parannetaan vesien- ja maaperän tilaa, edistetään luonnon monimuotoisuutta sekä parannetaan ruokatur-

vaa. Pellolta pöytään –strategia on tärkeä Pariisin ilmastosopimuksen sekä YK:n kestävän kehityksen ja biodiversiteettisopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Suomi pitää tärkeänä, että EU edistää myös globaalilla tasolla ruokajärjestelmien kestävyyttä.

Suomi korostaa, että strategian toimeenpanossa on kiinnitettävä huomiota jäsenvaltioiden lähtötilanteisiin ja olosuhteisiin sekä kokonaiskestävyyteen huomioiden ympäristölliset, taloudelliset ja sosiaaliset näkökulmat sekä vaikutukset eri alueisiin.

Strategian toimeenpanon tavoitteena tulee olla konkreettisten ja vaikuttavien tulosten aikaansaaminen EU:n laajuisilla politiikkatoimilla, jotka samalla vahvistavat viljelijöiden tulotasoa ja tuotannon kilpailukykyä, ylläpitävät maatalousympäristöjen hyvää tilaa ja edistävät yhteiskunnassa positiivista rakennemuutosta.

Suomi katsoo, että kestävä ruokajärjestelmä on avainasemassa yhteiskunnallisen kriisinkestävyyden näkökulmasta.Suomi pitää tärkeänä tietopohjaisen ja vaikuttavuusanalyyseihin perustuvan politiikan merkitystä ja katsoo, että toimenpiteitä laadittaessa ja kehitettäessä tulee hyödyntää riittävää tietopohjaa niiden vaikutuksista.

Kestävän elintarviketuotannon varmistaminen

Kasvinsuojeluaineiden suhteen Suomi korostaa riskien vähentämisen merkitystä, mutta samalla riskinarviointia tulee edelleen parantaa. Suomi pitää tärkeänä vaihtoehtoisten torjuntamenetelmien ja –tekniikoiden käytön lisäämistä sekä vähäriskisten kasvinsuojeluaineiden käyttöä. Kasvinsuojelun tulee olla ekologisesti kestävää ja noudattaa varovaisuusperiaatetta. Suomi voi hyväksyä yleisen tavoitteen kasvinsuojeluaineiden käytön määrällisestä vähentämisestä EU:n tasolla, mutta komission tavoite prosentuaalisesta määrän vähentämisestä on kuitenkin epäselvä ja vaatii tarkennusta. Suomi voi tukea käytön määrällistä vähentämistavoitetta torjuntaaineiden kestävän käytön direktiivin 4 artiklan mukaisille erityisesti tarkkailtaville tehoaineille. Suomi katsoo, että torjunta-aineiden kestävän käytön direktiivin toimeenpanon vahvistaminen, integroidun kasvinsuojelun menetelmien käytön edistäminen ja yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) strategiasuunnitelmat luovat tavoitteiden saavuttamiselle hyvän lähtökohdan. Suomi kannattaa kasvinsuojeluaineiden käytön tilastoinnin ja seurannan parantamista.

Suomi tukee komission tavoitetta ravinnekuormituksen vähentämistarpeiden tunnistamisesta. Suomi katsoo, että on tärkeää vahvistaa EU-lainsäädännön toimeenpanoa kuormituksen vähentämiseksi ja vesien ja merien hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi valuma-aluekohtaisesti. Itämeren valtiot ovat HELCOM:ssa (Itämeren suojelukomissio) sopineet Itämeren ravinnekuormituksen katosta ja valtiokohtaisista kuormituksen vähentämistavoitteista. Suomi katsoo, että HELCOM-yhteistyön kokemuksilla voidaan edistää työtä ravinnepäästöjen vähentämiseksi myös muissa EU:n jäsenvaltioissa.

Suomi kannattaa mineraalilannoitteiden käytön hallittua vähentämistä niiltä osin, kun se on viljelykasvin tarpeiden mukaista eikä vaaranna satotasoja. Ravinteita tulee käyttää täsmällisesti viljelykasvin tarpeen, kasvupaikan olosuhteiden ja sääolojen mukaan.Suomi pitää tärkeänä edistää ravinteiden kierrätystä sekä täsmäviljelyn tekniikoiden hyödyntämistä ja muita kestäviä käytäntöjä mineraalilannoitteiden käytön vähentämiseksi. Viljelykasvien ravinteiden hyödyntämistä tu-

lee parantaa myös huolehtimalla pellon peruskunnosta, vesienhallinnasta ja viljelykasvien kasvinterveydestä.

Suomi kannattaa toimien jatkamista kotieläintuotannon kestävyyden lisäämiseksi mm. vahvistamalla EU:n ja jäsenvaltioiden valkuaisomavaraisuutta ja kehittämällä tuotantomenetelmiä, lannan käsittelyä sekä aiheeseen liittyvää tutkimusta.

Suomi pitää hyvänä komission ajatuksia biokaasun tuotannon edistämiseksi. Suomi katsoo, että esimerkiksi valtiontukisääntelyä tulee joustavoittaa siten, että helpotetaan maatiloilla tuotetun energian ja polttoaineen myyntiä tilan ulkopuolelle.

Suomi pitää hyvänä tavoitetta vähentää mikrobilääkkeiden käyttöä kotieläintuotannossa ja vesiviljelyssä. Sekä mikrobilääkkeiden käytön että käytön vähentämisen tulee olla hallittua ja tarkoituksenmukaista. Eläimiä on lääkittävä, kun se on välttämätöntä tai kun lääkitsemättä jättäminen voi aiheuttaa eläimille kärsimystä. Suomi on edelläkävijä mikrobilääkkeiden täsmällisessä käytössä ja samaa tulee edistää myös EU:ssa. On tärkeää, että EU edistää globaalilla tasolla eläinten hyvinvointia koskevia standardeja ja mikrobilääkeresistanssin vastaista työtä. Eläinten hyvinvointia tulisi edistää joulukuussa 2019 hyväksyttyjen neuvoston päätelmien mukaisesti.

Suomi kannattaa kasvinterveyden edistämistä sekä tukee komission selvitystä uusista genomitekniikoista, jossa käsitellään myös uusien tekniikoiden mahdollisuuksia elintarvikeketjun kestävyyden parantamiseksi.

Suomi pitää myönteisenä tavoitteena nostaa luonnonmukaista tuotantoa kotieläin- ja kasvintuotannossa EU:ssa 25 %:iin maatalousalasta, ottaen kuitenkin huomioon, että tuotannon kasvun tulee tapahtua markkinalähtöisesti vastaten kulutuksen ja vientimahdollisuuksien kasvua. Suomi tukee myös tavoitetta kannustaa viljelijöitä luomutuotannossa käytettyjen viljelytapojen hyödyntämiseen. Luomutuotanto tukee useita strategiassa asetettuja kestävän tuotannon tavoitteita. On tärkeää kehittää tuotannon, jalostuksen ja markkinoinnin edellytyksiä sekä tuottajien osaamista niin, että kasvavalta luomuviljelyalalta saataisiin lisääntyvästi hyvälaatuisia sekä kuluttajia ja ammattikeittiöitä kiinnostavia luomutuotteita markkinoille. Suomi tukee toimia, joilla helpotetaan siemenlajikkeiden rekisteröintiä, myös luonnonmukaista viljelyä varten, ja joilla varmistetaan perinteisten ja paikallisesti mukautettujen lajikkeiden helpompi pääsy markkinoille.

Moni Pellolta pöytään -strategian tavoitteista on kytköksissä YMP:n uudistukseen.Suomi on sitoutunut uuden YMP:n kehittämiseen yksinkertaisemmaksi sekä sen tavoitteisiin varmistaa viljelijöille riittävä toimeentulo ja vahvistaa toimia ympäristön ja ilmaston hyväksi. Suomi on ilmaissut tukensa ympäristö- ja ilmastokunnianhimon kasvattamiselle nykyisestä tasosta uudessa YMP:ssa. Suomi katsoo, että maatalouden osalta strategian ilmasto- ja ympäristötoimia tulee toteuttaa YMP:n kautta kunkin jäsenvaltion olosuhteisiin sopivalla tavalla ja niiden tulee perustua jäsenvaltioissa kansallisesti havaittuihin tarpeisiin. Strategian YMP-liitännäisiin tavoitteisiin, kuten ehdollisuuteen, ekojärjestelmiin ja tuotantoon sidottuihin tukiin, otetaan kantaa osana YMP:n uudistusta koskevaa kannanmuodostusta. Suomen kannat YMP:n uudistuksen asetusehdotuksiin on kuvailtu U-kirjelmässä (U 73/2018 vp) ja U-jatkokirjeissä (UJ 5/2019 vp ja UJ 4/2020 vp). Suomi pitää tärkeänä, että kansallisten YMP:n strategiasuunnitelmien sisältövaatimukset ja valvontavelvoitteet ovat suunnitelmien hyväksymiseen ja toimeenpanoon liittyvien viivästymien

välttämiseksi mahdollisimman aikaisin jäsenvaltioiden tiedossa. Muutettua rahoituskehysehdotusta vuosille 2021—2027 (MFF+) ja ehdotusta uudeksi elpymisvälineeksi tarkastellaan ja linjataan erikseen ehdotuksia koskevassa valtioneuvoston kirjeessä E 64/2020 vp. Komission ehdotuksen rahoituksen mitoitukseen ja rahoituksen luonteeseen otetaan erikseen kantaa osana rahoituskehysneuvottelujen kokonaisuutta.

Suomi pitää tarpeellisena säädellä merellä tapahtuvaa kalastusta ja muuta taloudellista toimintaa meriympäristölle haitallisten ja kumuloituvien vaikutusten estämiseksi ja vähentämiseksi. Laiton, ilmoittamaton ja sääntelemätön (LIS) kalastus tulee estää tehokkailla ja tarkoituksenmukaisilla toimilla. Suomi pitää tärkeänä vesiviljelyn kestävyyden kehittämistä. Suomen kannat kalataloutta koskeviin kysymyksiin kuvataan tarkemmin EU:n biodiversiteettistrategiasta annetussa E-kirjeessä.

Suomi pitää positiivisena, että Pellolta pöytään -strategiassa kiinnitetään huomiota tuottajan aseman parantamiseen ruokaketjussa sekä ketjun läpinäkyvyyden parantamiseen. Komissiolta odotetaan kuitenkin konkreettisia ehdotuksia asian edistämiseksi.

Ruokaturvan varmistaminen

Suomi pitää tervetulleena komission aloitetta valmiussuunnitelman laatimiseksi elintarvikehuollon ja elintarviketurvan varmistamiseksi. Elintarvikesektorin huoltovarmuus ja ruokaturva tulee varmistaa kaikissa tilanteissa.

Kestävän ruuanjalostuksen, kaupan ja kulutuksen edistäminen ja ruokahävikki

Suomi katsoo, että kestävyyden tulee ulottua alkutuotannosta aina ruokahävikin ja ravinteiden hyödyntämiseen saakka. Suomi pitää tärkeänä, että elintarviketeollisuudessa jatketaan työtä siirtymiseksi kestävämpiin käytäntöihin Pellolta pöytään -strategian eri osa-alueilla, mukaan lukien ruokahävikki, pakkaukset sekä logistiikka.

Suomi kannattaa komission näkemystä siitä, että kestävästi tuotetun, terveellisen ja kohtuuhintaisen ruoan tulisi olla kaikkien saatavilla ja elintarviketurvallisuuden korkea taso tulee säilyttää jatkossakin. Kuluttajien mahdollisuuksia saada tietoa elintarvikkeiden alkuperästä, ravintosisällöstä ja ympäristövaikutuksista tulee edelleen parantaa. Suomi kannattaa komission aikomusta tarkastella pakollisten alkuperämerkintöjen laajentamista tietyille uusille elintarvikeryhmille. Suomi pitää hyvänä komission pyrkimystä yhtenäistää väittämiä tuotteiden ympäristövaikutuksista ja katsoo, että tuotteiden ympäristövaikutusten arvioinnissa tulisi käyttää yhtenäisiä ja läpinäkyviä menetelmiä.Suomi kannattaa myös ravintosisältöprofiilien luomista epäterveellisten elintarvikkeiden markkinoinnin rajoittamiseksi sekä sen edistämiseksi, että elintarvikkeita ja ateriatarjontaa uudelleenmuokattaisiin terveellisemmäksi. Suomi pitää hyvänä pakollisten vähimmäiskriteereiden asettamista kestäville julkisille ruokahankinnoille.

Suomi on sitoutunut YK:n kestävän kehityksen tavoitteeseen puolittaa ruokahävikki vuoteen 2030 mennessä. Suomi korostaa, että ruokahävikin ehkäisemiseen suunnattuja toimia tulee edelleen vahvistaa ja kehittää koko EU:ssa. Suomi pitää tervetulleena komission aikeita tarkistaa kaupan pitämisen vaatimuksia erityisesti niiden vaikutuksista ruokahävikin syntyyn.

Suomi pitää tärkeänä, että työtä elintarvikepetosten ehkäisemiseksi jatketaan joulukuussa 2019 hyväksyttyjen neuvoston päätelmien mukaisesti.

Suomen kannat kestävien pakkausratkaisujen edistämiseen on kuvailtu E-kirjeessä (E 36/2020 vp). On tärkeää, että kuluttajien tietoisuutta lisätään pakkausten kestävyydestä ja ympäristövaikutuksista.

Tutkimus, innovaatiot, koulutus ja neuvonta

Suomi katsoo, että siirtymä kestävämpään ruokajärjestelmään vaatii tutkimusta ja neuvontaa toimeenpanon tukemiseksi. Suomi pitää tärkeänä jatkaa panostusta maatalouden digitalisaatioon, neuvontaan ja nopeiden laajakaistayhteyksien rahoitukseen mm. YMP:n strategiasuunnitelmien kautta.

Suomi pitää hyvänä, että komissio seuraa Pellolta pöytään strategiaan liittyvien aloitteiden toimeenpanon vaikutuksia kilpailukykyyn, ympäristöön ja terveyteen. Suomi katsoo, että olisi tärkeää seurata myös vaikutuksia maaseudun elinvoimaisuuteen olemassa olevia mittareita hyödyntäen. Suomi korostaa, että strategian toimeenpanon ja vaikuttavuuden seurantaa ja YMP:n indikaattorien synergiaa tulee vahvistaa ja pyrkiä mahdollisimman yhdenmukaiseen ja kustannustehokkaaseen mittaristoon.

Suomi pitää tärkeänä, että uusien vaatimusten laadinnassa, seurannassa, seurantatulosten avoimuudessa ja valvonnassa sekä analysoinnissa otetaan tasapainoisesti huomioon niistä aiheutuvat kustannukset ja muut vaikutukset ruokajärjestelmän eri osapuoliin.Suomi pitää tärkeänä, että EU tukee siirtymää kestävämpiin ruokajärjestelmiin myös kansainvälisen yhteistyön ja kauppapolitiikan keinoin. Suomi katsoo, että kansainvälisessä yhteistyössä elintarviketutkimus- ja innovointi, metsäkadon vähentäminen sekä ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja sen hillitseminen on oltava keskeisessä asemassa. EU:n tulee aktiivisesti edistää elintarvikkeiden kestävyysvaatimuksia globaalilla tasolla ja tehostaa yhteistyötä mm. eläinten hyvinvoinnin, kasvinsuojeluaineiden kestävämmän käytön ja mikrobilääkeresistenssin vastaisen työn osalta ja samalla edistää EU:n tarjonnan kilpailukykyä ja reilua kauppaa.

Strategian toimintasuunnitelmaan sisältyviin yksittäisiin aloitteisiin ja lainsäädäntöehdotuksiin otetaan tarkemmin kantaa aloitteiden ja lainsäädäntöehdotusten käsittelyn yhteydessä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Pellolta pöytään -strategia on osa komission Euroopan vihreän kehityksen ohjelman (European Green Deal) aloitteita, ja sen tavoitteena on kehittää reilu, terveyttä edistävä ja ympäristöystävällinen ruokajärjestelmä. Vihreän kehityksen ohjelma on keskeinen osa komission vastausta globaalin kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030 toteuttamiseksi. Komissio julkaisi samana päivänä Pellolta pöytään -strategian kanssa EU:n biodiversiteettistrategian vuodelle 2030, ja strategiat sisältävät osittain myös samoja maatalouteen liittyviä tavoitteita. Valtioneuvosto on toimittanut eduskunnalle EU:n biodiversiteettistrategiasta erillisen selvityksen (E 84/2020 vp.).

Valiokunnan lausunto MmVL 18/2020 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta on aikaisemmin antanut Euroopan vihreästä kehitysohjelmasta (Green Deal) lausunnon (MmVL 3/2020 vp), jossa se on ruokajärjestelmän kehittämisen osalta kiinnittänyt erityisesti huomiota Pellolta pöytään -strategian ja käynnissä olevan EU:n maatalouspolitiikan uudistuksen aikataulujen ja sisältöjen yhteyteen. EU:n yhteinen maatalouspolitiikka (YMP) on keskeisessä osassa strategian tavoitteiden saavuttamisessa. Strategia ulottuu vuoteen 2030 ja siten vielä yli YMP:n seuraavan rahoituskauden. Valiokunnan saaman tiedon mukaan komissio valmistelee syksyllä 2020 jäsenvaltioille suositukset Pellolta pöytään -strategian ja EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteiden huomioon ottamisesta YMP:n kansallisia strategiasuunnitelmia laadittaessa. Valiokunta on Euroopan vihreästä kehitysohjelmasta antamassaan lausunnossa korostanut, että uusien toimenpiteiden ja lainsäädännön valmistelussa tulee huomioida YMP:n olemassa olevat tavoitteet ja indikaattorit sekä eri alueiden olosuhteet ja tarpeet.

Valtioneuvoston selvityksessä todetaan, että Pellolta pöytään -strategian toimeenpanoon voi vaikuttaa tuleva EU:n elpymissuunnitelma. Komissio on esittänyt, että Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston talousarviota lisätään 15 miljardilla eurolla viljelijöiden ja maaseutualueiden tukemiseksi Euroopan vihreän sopimuksen toteuttamiseksi tarvittavien rakennemuutosten tekemisessä ja erityisesti kunnianhimoisten tavoitteiden saavuttamisen tukemiseksi uusissa biodiversiteetti- ja Pellolta pöytään -strategioissa. Maa- ja metsätalousvaliokunta korostaa, että Suomen tulee YMP:n kansallisten strategiasuunnitelmien valmistelussa varmistua siitä, että elpymissuunnitelman mahdollistaman merkittävän lisärahoituksen kohdentaminen on kansallisesti kestävää ja vaikuttavaa.

Valiokunta pitää Pellolta pöytään -strategian ja YMP:n kansallisten strategiasuunnitelmien jatkovalmistelun kannalta erittäin tärkeänä valtioneuvoston kannassa korostettua näkemystä, että strategian toimeenpanossa kiinnitetään huomiota jäsenvaltioiden lähtötilanteisiin ja olosuhteisiin. On myös tärkeää, että kaikki päätetyt toimenpiteet perustuvat luotettaviin tietoihin eri jäsenmaiden lähtötasoista ja tieteelliseen arvioon toimenpiteiden vaikutuksista mukaan lukien vaikutukset huoltovarmuuteen ja elintarvikeomavaraisuuteen. Esimerkkeinä tieteellisen tutkimuksen kannalta ajankohtaisista aiheista valiokunnan asiantuntijakuulemisissa ovat nousseet esiin muun muassa pölyttäjäkatoon vaikuttavat tekijät ja hiilensidonnan mahdollisuudet maatalouden eri tuotantotavoilla. Valiokunta korostaa, että hyvä tietopohja mahdollistaa myös toteutettujen toimenpiteiden seurannan ja tuloksellisuuden luotettavan arvioinnin.

Pellolta pöytään -strategiassa esitetään prosentuaalisia vähennystavoitteita muun muassa tavanomaista haitallisempien kasvinsuojeluaineiden ja lannoitteiden käytölle sekä tuotanto- ja vesiviljelyeläimiin käytettävien mikrobilääkkeiden myynnille. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää esitettyjä tavoitteita EU:n tasolla kannatettavina ja korostaa, että suomalainen maatalous on useiden strategiassa esitettyjen tavoitteiden näkökulmasta jo nyt edelläkävijä. Valiokunta katsoo, että kaikki EU:n jäsenmaat tulee velvoittaa noudattamaan samoja korkeita ympäristövaatimuksia kuin Suomessa. Lisäksi valiokunta katsoo, että mahdollisuuden poiketa kansallisesti strategiassa asetetuista prosentuaalisista vähennystavoitteista jäsenvaltioiden erilaisten lähtötilanteiden huomioon ottamiseksi tulee perustua selkeisiin kriteereihin ja koskea ensisijaisesti niitä tilanteita, joissa maan lähtötilanne on EU-maiden yleistä keskiarvoa parempi.

Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää tärkeänä, että Pellolta pöytään -strategia luo todellisia mahdollisuuksia edistää reiluja elintarvikemarkkinoita. Strategiassa esitetty valmiussuunnitelma

EU:n elintarvikehuollon ja ruokaturvan varmistamiseksi on myös aiheellinen. Valiokunta korostaa, että perusta elintarviketuotannon huoltovarmuudelle luodaan huolehtimalla kannattavan tuotantotoiminnan mahdollisuuksista Suomessa ja EU:ssa normaaliaikoina koko ruoantuotantoketjussa. EU:n ulkopuolelta tuotaville elintarvikkeille tulee voida asettaa vastaavat vaatimukset kuin EU:ssa esimerkiksi eläinten hyvinvointia ja mikrobilääkkeiden käyttöä koskien, ja kansainväliset kauppasopimukset ovat tässä keskeisessä asemassa.

Pellolta pöytään -strategiaan sisältyy tavoite kasvinsuojeluaineiden kokonaiskäytön ja niistä aiheutuvien riskien sekä tavanomaista haitallisempien kasvinsuojeluaineiden käytön vähentämisestä 50 % nykyisestä vuoteen 2030 mennessä. Nämä tavoitteet kytkeytyvät torjunta-aineiden kestävästä käytöstä annetun direktiivin uudistukseen, ja valtioneuvoston kannan mukaan Suomi tukee määrällistä vähentämistavoitetta direktiivin mukaisille erityisesti tarkkailtaville tehoaineille. Valiokunta korostaa valtioneuvoston kannan mukaisesti riskiperusteista lähestymistapaa, jossa merkitystä annetaan kasvinsuojeluaineiden vaarallisuuden lisäksi niiden käyttötavoille ja viljelymenetelmille. Valiokunta pitää perusteltuna, että erityistä huomiota kiinnitetään jo nyt haitallisiksi todettujen aineiden käyttöön, kuten glyfosaatin käyttöön kasvukaudella, ja näitä aineita koskevien rajoitusten valvontaan. Valiokunta korostaa lisäksi, että samalla tulee kehittää vaihtoehtoisia torjuntamenetelmiä ja -tekniikoita sekä huolehtia Suomen erityisiin olosuhteisiin soveltuvien kasvinsuojeluaineiden valikoiman riittävyydestä muun muassa sujuvoittamalla ympäristön kannalta vähäriskisiksi todettujen aineiden markkinoillepääsyä.

Strategian tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä 25 % EU:n maatalousmaasta on luomutuotannon piirissä. Valtioneuvoston kannan mukaan Suomi pitää tavoitetta myönteisenä ottaen kuitenkin huomioon, että tuotannon kasvun tulee tapahtua markkinalähtöisesti vastaten kulutuksen ja vientimahdollisuuksien kasvua. Komissio tulee esittämään luomutuotannon toimintaohjelman, jossa valiokunnan saaman selvityksen perusteella tullaan kiinnittämään erityistä huomiota kuluttajatietoisuuden lisäämiseen. Parhaillaan valmistellaan myös kansallista luomuohjelmaa, jossa määritellään toimenpiteitä luomutuotannon ja -kysynnän vahvistamiseksi. Valiokunta katsoo, että suomalainen korkeatasoinen maataloustuotanto ja puhdas ympäristö tarjoavat hyvät lähtökohdat luomutuotannon kasvulle, ja suomalaisen luomutuotannon kysyntää ja vientimahdollisuuksia voidaan kasvattaa muun muassa edistämällä luomutuottajien ja luomutuotannosta kiinnostuneiden kuluttajien kohtaamista.

Valiokunta katsoo, että yhteiset EU-tasoiset elintarvikemerkinnät voivat edesauttaa kuluttajia tekemään kestäviä kulutusvalintoja. Kuluttajat haluavat tietää syömänsä ruoan alkuperän, ravintosisällön ja ympäristövaikutukset. Valiokunta katsoo, että kuluttajien mahdollisuuksia saada luotettavaa tietoa tulee parantaa niin elintarvikepakkauksissa, kauppojen hyllyillä kuin ravintoloissa. Elintarvikemerkintöihin sisältyviin virheellisiin tai harhaanjohtaviin väittämiin tulee voida puuttua, ja virheellisistä merkinnöistä tulee seurata myös sanktioita. Valiokunta tukee valtioneuvoston kannan mukaisesti strategiaan sisältyvää komission ehdotusta maantieteellisten alkuperämerkintöjen laajentamisesta elintarvikepakkauksissa ja katsoo, että alkuperämerkintöjen käyttöä tulisi kansallisesti voida edistää myös nopeammassa aikataulussa. Valiokunnan näkemyksen mukaan myös strategiassa mainittu eläinten hyvinvointimerkintä on kannatettava ja luo markkinoinnissa mahdollisuuksia Suomelle ja muille jäsenmaille, jotka ovat jo pitkään edistäneet eläinten hyvinvointia.

Strategiassa esitetään kestävän ruoan saatavuuden parantamiseksi vähimmäiskriteerien asettamista julkisille ruokahankinnoille, minkä lisäksi komissio aikoo arvioida myös koulujakelujärjestelmää. Maa- ja metsätalousvaliokunta katsoo, että Suomi voi julkisten ruokahankintojen ja kouluruokailun osalta omilla esimerkeillään edistää kehitystä EU:ssa. On myös tärkeää, että edellä mainittu elintarvikeketjun läpinäkyvyys ja kuluttajien mahdollisuus saada luotettavaa tietoa ruoan alkuperästä sekä ympäristö- ja terveysvaikutuksista toteutuvat myös julkisissa hankinnoissa.

Valiokunta toteaa vielä lopuksi, että strategiassa on edellä mainitun lisäksi tuotu esiin useita maaseudun elinvoimaisuuden säilyttämisen ja parantamisen mahdollistavia asioita, kuten biopohjaisen kiertotalouden mahdollisuudet ja uusiutuvan energian käytön lisääminen. Valtioneuvoston kannan mukaisesti valiokunta pitää kannatettavina komission ehdotuksia biokaasun tuotannon edistämiseksi.

Pellolta pöytään -strategia sisältää myös toimenpiteitä kestävään tuotantoon siirtymiseksi kalastuksessa ja vesiviljelyssä. Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa, että Suomessa elintarvikkeena käytettävän kalan kotimaisuusaste on valitettavan alhainen, ja lisäämällä kotimaisen kalan kulutusta on mahdollisuuksia saavuttaa positiivisten ympäristövaikutusten lisäksi huomattavia hyötyjä kansanterveydelle ja huoltovarmuudelle. Nykyinen hallitusohjelma pyrkii lisäämään kotimaisen kalan osuutta kulutuksesta edistämisohjelmalla, jota maa- ja metsätalousministeriö valmistelee yhdessä keskeisten toimijoiden ja tutkimuksen kanssa. Tavoitteena on nostaa elintarvikkeena käytettävän kotimaisen kalan käyttö kaksinkertaiseksi vuoteen 2027 mennessä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 2.10.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Ritva Elomaa ps
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Anders Norrback r
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Peter Östman kd
varajäsen Heikki Autto kok
varajäsen Atte Harjanne vihr
varajäsen Ari Koponen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuire Taina